

Innspill til vurdering av de etiske retningslinjer for Statens pensjonsfond utland

Regnskogfondets kommentarer hører inn under punkt én og to i utvalgets mandat, altså etiske kriterier og virkemiddelbruk.

1. Etiske kriterier

- Ødeleggelse av regnskogen og angrep på dens beboere vil i hovedsak dekkes av utelukkelseskriteriene «alvorlig miljøskade» og «grove og systematiske brudd på menneskerettighetene». Men formuleringen av menneskerettighetskriteriet er uhensiktsmessig streng, og risikerer å heve terskelen for høyt for å bruke dette kriteriet. Ved å liste opp konkrete rettighetsbrudd som eksempler, slik det gjøres i dag, risikerer man å overse andre, alvorlige brudd på menneskerettighetene.

2. Virkemidler

- Med hensyn til Etikkrådets fortolkning av kriteriene for utelukkelse og observasjon, er det behov for innskjerping på flere områder:
- Ett av dem er situasjoner hvor en bedrift har forårsaket alvorlig miljøskade, men senere har solgt seg ut av operasjonen hvor miljøskaden foregår. Eksempler på dette er oljeselskapene Chevron og Occidental, som gjennom mange år forårsaket alvorlig forurensning og helseskade i regnskogen i Ecuador og Peru. Selv om selskapene ikke lenger bidrar aktivt til operasjonene, er de fortsatt ansvarlige for **pågående og framtidige miljø- og helseskader** forårsaket av gamle og nye utslipp, så lenge de ikke har ryddet opp etter seg eller sørget for at infrastrukturen de overleverte til nye eiere er i forsvarlig stand. Dessverre har denne typer skade, forårsaket av kontinuerlig unnlattelse snarere enn aktiv handling, blitt nedprioritert av Etikkrådet, med henvisning til at det må foreligge fare for framtidig skade.
- Etikkrådet bør i større grad enn i dag ta for seg selskaper med miljøskade eller menneskerettighetsbrudd **i leverandørkjeden**. Uetiske forhold i næringslivet muliggjøres og opprettholdes fordi bedrifter ikke stiller krav til sine leverandører om det motsatte, eller ikke forsikrer seg om at kravene blir fulgt. Internasjonal normutvikling har utvidet ansvaret for medvirkning til menneskerettighetsbrudd til å inkludere forretningsforbindelser og leverandørkjeder. Blant annet er dette et sentralt element i FNs veiledende retningslinjer for næringsliv og menneskerettigheter. Leverandørkjedetilnærmingen kan også bidra til å løse problemet Etikkrådet har med manglende informasjonstilgang. Om det kreves av bedrifter at de gjør grundige aktsomhetsvurderinger av sine leverandører, vil flere stille krav om større

åpenhet og bedre rapportering, og gjøre det vanskeligere for leverandører å tilbakeholde informasjon.

- Etikkrådet bør ta for seg **finansiering** av aktivitet som dekkes av kriteriene for utelukkelse. Banker og investorer som gjennom lån eller investeringer medvirker til uetisk aktivitet, uten å stille krav eller gjøre aktsomhetsvurderinger, bør kunne utelukkes fra SPU. Svært mange tilfeller av miljøskade og menneskerettighetsbrudd kunne vært unngått om bedriftene som forårsaket dem hadde møtt etikk- og miljøkrav som betingelser for å få tilgang på nødvendig kapital.
- Etikkrådet bør behandle selskapsgrupper som ett, og ikke benytte en snever fortolkning av direkte ansvar gjennom en ubrutt eierskapskjede. Mange bedriftseiere oppretter egne, unoterte selskaper til å utføre ulovlig eller uetisk aktivitet, for å unngå at deres børsnoterte selskaper holdes ansvarlig for misgjerninger. Finansielle og andre bånd mellom slike selskaper må tas med i betraktningen når Etikkrådet vurderer om en bedrift har brutt de etiske kriteriene.
- Som argument for at ikke fondet skal brukes som politisk virkemiddel, vises det i utvalgets mandat til at det er en etisk forpliktelse i seg selv å sikre at kommende generasjoner får del i oljeformuen. Det er riktig nok. Men en enda sterkere etisk forpliktelse til våre kommende generasjoner er at de skal overta en verden hvor de kan leve gode liv. Det er åpenbart at vi ikke styrer mot en slik verden i dag, såfremt vi ikke klarer å oppnå Parisavtalens mål om å begrense global oppvarming til 1,5 eller 2 grader, samt stanser masseutryddelsen av arter. Kommende generasjoners menneskerett til å bebo en verden med bærekraftig miljø og en rimelig levestandard bør veie tyngre enn hensynet til deres del i oljeformuen, såfremt disse to skulle stå i motstrid med hverandre.

Oljefondet bør kunne brukes mer aktivt enn i dag til å oppnå de nødvendige utslippsreduksjoner for å oppnå Parisavtalens mål. Både utelukkelse, eierskapsutøvelse og økte investeringer i klima- og naturvennlig teknologi må systematisk tas i bruk for å påvirke selskaper til å innrette sin virksomhet etter Paris-avtalen og Konvensjonen om Biologisk Mangfold. På lang sikt vil sannsynligvis dette også være gunstig for fondets avkastning, men risikoen for kortsiktig tap eller lavere vekst må ikke forbli en hindring for å bruke fondets investeringer til å sikre en beboelig planet og en trygg fremtid for kommende generasjoner.